

A SZÓTÁR HASZNÁLATÁRÓL

1. A címszavak sorrendjét a magyar ábécé szabja meg.

kozmosz ...
kő ...
kőb ...
kőbánya ...

2. Az azonos írású, de eltérő eredetű, illetőleg jelentésükben erősen önállósult vagy szófajlag eltérő címszavakat felső indexszám különbözteti meg. Az ilyen címszavaknál (az alaktani adatok után) szófajjelölő rövidítés áll (l. a rövidítések jegyzékét).

árva¹ <¾t, ¾bb, ¾n> *adj* 1. ouderloos, wees-...
árva² <¾t, ¾ja, ¾k> *s d* wees <wezen>

3. Az igei címszókat a magyar szótárírási hagyománynak megfelelően kijelentő mód jelen idő egyes szám harmadik személyű alakban közöljük, ezek holland megfelelőit viszont a holland hagyománynak megfelelően főnévi igenévi alakban. Az elváló igekötőket || jel különíti el.

meg||alázkodj|ik zich verne•deren

4. A címszót saját cikkében újabb előfordulásakor tilde (~) helyettesíti, a>á és e>é változás esetén pedig ¾. Ha a címszóhoz járuló ragok nem a teljes címszóhoz járulnak, akkor annak változatlan részét | jel különíti el. A változatlan részt újabb előfordulásakor - jel helyettesíti.

bennje <~m, ~d, ~, -ünk, ~tek, -ük> 1. [*õbenne*] in hem/haar; ~**m** ...

5. A címszó után csúcsos zárójelben a következő alaktani adatok szerepelnek:
 - a) igéknél: a kijelentő mód múlt idő, a felszólító mód és a feltételes mód egyes szám 3. személye alanyi ragozásban, pl. **kér** <~t, ~jen, ~ne>. A főnévi igenévi alakot nem adjuk meg külön, ez egyszerűen megalkotható a feltételes mód magánhangzójának i-re való változtatásával, pl. *kérne, kérni*.
 - b) főneveknél általában: a tárgyeset, az egyes szám harmadik személyű birtokos személyragos alak és a többes szám alanyesete, pl. **ágy** <~at, ~a, ~ak>; földrajzi neveknél pedig a tárgyeset és a hol? kérdésre felelő helyhatározórag, pl. **Hága** <¾t, ¾ban>;
 - c) melléknéveknél: a tárgyeset, a középfok és a melléknév határozóragos alakja, pl. **erős** <~et, ~ebb, ~en>;
 - d) névmásoknál: a tárgyeset, az esetleges birtokos eset és a többes szám alanyesete, pl. **ki** <~t, ~je, ~k>;
 - e) személyragos határozószóknál: minden birtokos személyragos alak, pl. **utánja** <~m, ~d, ~, -unk, ~tok, -uk>.

Az összetett szavak alaktani adatait csak akkor adjuk meg, ha az összetétel utolsó tagja nem szerepel külön címszóként a szótárban.

6. A címszavak különböző jelentéseit arab számokkal tagoljuk. A szinonim megfelelők között vessző van.

hajlítható <~t, ~bb, ~(a)n> 1. [*konkr*] buigzaam 2. *átv* soepel, flexi•bel, plooibaar

7. Római számok különítik el az igék tárgyas és tárgyatlan, illetve a névmások önálló és jelzői használatát.

abba *pron. dem I. s* 1. [*hely*] daarin, erin• 2. *átv* erin•, daarin; **beleegyezem** ~, **hogy** ik stem erin• toe dat II. *attr* ~ **a(z) ...-ba/-be** in die/dat, naar die/dat; ~ **a városba** naar die stad; ~ **a városba, amelyik** naar de stad die

le||kezel I. *tr* 1. [*vkít*] (iem.) neerbui•gend behan•delen; **nem hagyom magam** ~**ni** ik laat me niet als een voetveeg behan•delen 2. [*jegyeket*] [*kaartjes*] controle•ren II. *intr* [*vkivel*] (iem.) een hand geven*; **mindenkivel** ~t hij gaf iedereen een hand

8. Dőlt szedéssel adjuk meg a szaknyelvi, illetve a stílusértéket jelző rövidítéseket. A szóhasználati és a jelentéseket elkülönítő tájékoztatás szögletes zárójelbe került, szintén dőlt betűs szedéssel. A szótár kétarcúságából adódóan ezek az információk magyar, illetve holland nyelvűek is lehetnek, attól függően, hogy milyen anyanyelvű szótárhasználónak van rájuk szüksége. Egyes esetekben mindkét nyelven közöljük a szövegkörnyezeti szavakat, amelyek elősegítik a helyes szó-, ill. nyelvhasználatot. Tekintettel azonban arra, hogy a tájékoztatást szolgáló ragozatlan magyar szavak megtalálhatók a szótárban, ezek holland

jelentését magyarázatként már nem adjuk meg. A rövidítések esetében igyekeztünk olyan nemzetközi (latin) szavakat használni, amelyek mindkét nyelvben ismertek (l. a rövidítések jegyzékét).

ibolya <¾t, ¾ja, ¾k> *h viool•tje* <-s> □ **alulról szagolja az ¾t hum** onder de groene zoden liggen*

idom <~ot, ~a, ~ok> **1.** *mat d* figuur• <-gu•ren>; **mértani** ~ geome•trische figuur• **2.** [*női*] ~ok *h* figuur• [*sing*], vormen; **telt** ~ú met een weelderig lichaam *ut*; **szép** ~ai **vannak** zij heeft een welgevormd lichaam **3.** *tech d(m)* vorm <-en> [*model*], *d(m)* mal <~len>, *d* matrijs• <-trij•zen>

kehely <kelyhet, kelyhe, kelyhek> **1.** [*ivó*] *d(m)* kelk <-en> **2.** *r.k d(m)* miskelk <-en>; *prot d(m)* (Avondmaals)beker <-s>, *d(m)* Avondmaalskelk <-en> **3.** [*virágé*] *d(m)* (bloem)kelk <-en>

Ahol szükséges és lehetséges, megadjuk a vonzatokat is. Azt is jelöljük, hogy a határozós használat személyre vagy tárgyra vonatkozik-e, pl. *vkivel*, ill. *vmivel*. Ha mind a magyar címszó, mind a holland ekvivalens egyaránt vonatkozhat személyre és tárgyra, akkor a *ki/mi* kihagyásával pl. a *vkivel/vmivel* vonzatot *vvel* helyettesítheti.

álmodjik <-ott, -jék/-jön, -na> [*ook fig*] dromen; **vról/vvel** ~ dromen van/over iem./iets; **-ni sem mertem volna** ik had het niet durven dromen...

beszélget <-ett, beszélgessen, ~ne> [*vkivel*] een gesprek• voeren (met), zich onderhou•den* (met), converse•ren (met), praten° (met)

ütődjik <-ött, -jék/-jön, -ne> [*vbe, vnek, vhez*] aan||stoten*tegen, botsen° *h./i.* tegen, slaan* *i.* tegen

9. A magyar címszavak holland megfelelőinél (ekvivalenseinél) a következő adatokat adjuk meg:

a) igéknél: a rendhagyó igéket csillag * jelzi. Ezek (igekötő nélküli alakjai) a mellékelt jegyzékben megtalálhatók. Kis karika ° jelzi azokat az igéket, amelyeknél a tőhöz az egyszerű múltban *-te*, illetve a melléknévi igenévnél (*ge*)-t járul. A zijk segédigével járó igéket *i.*, a hebben és zijk segédigével egyaránt járó igéket *h./i.* jelzés követi. A csak hebben segédigével használatos igék jelöletlenek. Az igék elváltó igekötőire, akárcsak a magyar címszavaknál, || jel utal. Emellett minden igénél megadjuk az előljárós vonzatokat:

bele||avatkozik **1.** [*mások dolgaiba*] zijn neus steken*in, zich bemoei•en met, zich mengen in **2.** [*közbelép*] in||grijpen*, tussenbei•de komen* *i.*

kedvez <-ett, ~zen, ~ne> **1.** [*vki vkinek*] begun•stigen, bevoor•rechten°, bevoor•delen, voor||trekken* **2.** [*vmi vkinek/vminek*] gunstig zijn* *i.* voor; **az idő** ~ **a vetésnek** het weer is gunstig voor het gewas•; ~ **neki a szerencse** het lot is hem gunstig/het geluk• is met hem

b) főneveknél: a határozott névelőt: *d (de)* (hím- és nőnemben egyaránt használatos szavak esetén) vagy *h (het)* (semlegesnem esetén). Ha a szó csak hím-, ill. nőnemben használatos, akkor ezt is jelezzük: *d(m)*, ill. *d(v)*. A szót követően megadjuk a többes számot. Ha a többes szám jele a változatlan teljes szóhoz járul, akkor a szót tilde (~) helyettesíti, egyébként pedig - jel.

maci <-t, ~ja, ~k>; *kindert h* beertje <-s>, *d(m)* teddybeer <-beren>

Azokat a főneveket, amelyek – ekvivalensüktől eltérően – az adott jelentésben csak többes számban használatosak, (*plur*) jelzéssel láttuk el.

költség <-et, ~e, ~ek> **1.** *ált* kosten (*plur*), *d* uitgave <-n>; **építési költség(ek)** bouwkosten; **gyártási/termelési költség(ek)** produc•tiekosten; **rendkívüli költség(ek)** buitengewone kosten; **reprezentációs költség(ek)** representa•tiekosten; **saját költségére** op eigen kosten; **vkinek a költségén/költségére** op kosten van **2.** [*mások érdekében kiadott*] onkosten (*plur*); **megtéríti vkinek a költségeit** iemands onkosten vergoe•den

Az egyes szám harmadik személyű személyes és birtokos névmások hím-, nő- és semlegesnemű alakjait csak a magyar megfelelőik szócikkében adjuk meg, egyébként – helykímélés céljából – általában csak a hímnemű változat szerepel az anyagban. Mivel azonban a magyar nyelvtől eltérően a hollandban mindig választani kell az adott névmások nemileg meghatározott alakjai között, a *hij* és a *zijn* névmások esetében *hij/zij/het*, illetve *zijn/haar/zijn* értendő.

fésülködjik <-ött, -jék/-jön, -ne> zijn haar kammen, zich kammen

ő <öt> I. *pron.pers* (hímnemű) *hij*; [*nőnemű*] *zij*; [*semlegesnemű*] *het*; **ő maga** *hijzelf*•, *zijzelf*• II. [*birtokos jelzőként*] 1. (sg) [*hímnemű*] *zijn*; [*nőnemű*] *haar*; **az ő autója** *zijn/haar auto*; **az ő gyerekei** *zijn/haar kinderen* 2. (*plur*) *hun*; **az ő autójuk** *hun auto*; **az ő gyerekeik** *hun kinderen*

tanácsol <~t, ~jon, ~na> [*vkinek vmit*] (iem. iets) *aan||raden**, *advise•ren*; **azt ~ta, hogy még várjak egy kicsit** *hij raadde mij aan nog even te wachten*

10. Nyilak (→) segítségével a címszónak a szótári alakjára utalunk, pl. **volt**¹ → **van**.

Az igéből képzett, elvont cselekvést jelentő főneveknél a nyíl utáni *h* arra utal, hogy a jelzett ige holland megfelelője a *het* névelővel főnevesíthető. Az alábbi esetben pl. a **habozás** megfelelője *het aarzelen* is lehet.

habozás <~t, ~a, ~ok> → *h habozik*; *d(v) aarzeling* <~en>; ~ **nélkül** *zonder te aarzelen*

habozjik <-ott, -zon, -na> *aarzelen*; ~ **vmit tenni** *iets niet goed durven*doen*, *niet weten*of men iets moet doen*

11. A ferde, dőlt vonal (/) a vele kapcsolt szavak vaglyagosságát, egyenértékűségét jelzi:

üres <~et, ~ebb, ~en> 1. *ált* *leeg*; ~ **gyomor** *een lege/nuchtere maag*; ~ **hely** *een lege/vrije plaats...*

Kettős virgula választ (//) el egy-egy több változatban megadott kifejezést, ill. ezek vaglyagos/egyenértékű megfelelőit, ha a vesszővel való elválasztás félreértésre adhatna okot.

parancsol ... tessék ~ni// ~jon [*vkit előre engedve*] *na u*; [*kínálva*] *ga uw gang//tast toe ...*

12. A viszonylagos, nem teljes értékű ekvivalenciára ≈ jelzéssel hívjuk fel a figyelmet.

meg||ijed [*vtől*] *schrikken* i. (van)*; **meg van ijedve** *hij is bang* □ **jobb félni, mint ~ni** ≈ *een gewaar•schuwd man telt voor twee, ≈ voorko•men is beter dan gene•zen*

13. Amennyiben a magyar címszónak nincs holland megfelelője, csúcsos zárójelben <...> magyarazzuk a címszót.

fakutya <soort prikslee, stoel gemonteerd• op het onderstel van een slee> □ **vigyorog, mint a ~ dom lachen°/grinniken°**

14. A szólásokot és közmondásokat lehetőség szerint a bennük előforduló első főnév szócikkében, a szócikk végén, □ jelzés után közöljük.

alma <¾t, ¾ja, ¾k> *d(m) appel* <~s>; **bundás** ~ *d(m) appelbeignet* <~s> □ **nem esik messze az ~ a fájától** *de appel valt niet ver van de boom*; **beleharap a savanyú ¾ba** *door de zure appel heen bijten**